

Predica

Dumnezeu Cuvântul ne vorbește și ni se împărtășește prin cuvânt în prima parte a Sfintei Liturghii numită, pentru aceasta, Liturghia Cuvântului. Dar această împărtășire nu se realizează numai prin citirea cuvântului lui Dumnezeu cuprins în Sfânta Scriptură ci și prin actualizarea acestuia în adunarea euharistică prin predică.

În Biserica primară predica era rostită imediat după lecturile din Sfânta Scriptură

Încă de la început predica liturgică era rostită imediat după lecturile din Sfânta Scriptură. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, în cea mai veche descriere a Sfintei Liturghii păstrată până astăzi, alcătuită la jumătatea secolului al II-lea după Hristos, arată că după adunarea creștinilor pentru săvârșirea Sfintei Liturghii „*se citesc memoriile apostolilor (Evangheliile n.n.) și scrierile profeților (Vechiul Testament n. n.) câtă vreme cât îngăduie timpul. Apoi, după ce cititorul încetează, întâistătătorul (episcop sau preot n.n.) ține un cuvânt prin care sfătuiește și îndeamnă la urmarea acestor învățături*”. Din Constituțiile Apostolice aflăm că uneori se țineau chiar mai multe predici: „*Preoții să povățuiască pe credincioși, fiecare din ei pe rând, nu toți deodată, iar la urmă episcopul*”. Diverse referințe ulterioare din scrierile Părinților și Scriitorilor bisericești (Clement Alexandrinul, Origen, Sfântul Ioan Gură de Aur etc.) ne încredințază că predica era rostită imediat după lecturile biblice.

Predica mărturisește că Cuvântul lui Dumnezeu a fost auzit, primit și înțeles

Este adevărat că așezarea predicii după lecturile biblice se explică într-o anumită măsură și prin preluarea, în cadrul Liturghiei Cuvântului, a structurii serviciului divin de la sinagogă care consta în rugăciuni, cântări de psalmi, citiri biblice și predică. Dar acestei structuri i s-a dat o cu totul altă încărcătură astfel încât argumentele principale pentru rostirea predicii imediat după lecturile biblice țin de esența Liturghiei. De aceea este important să înțelegem mai întâi care este sensul predicii în Liturghie.

Predica trebuie să fie o Omilie adică să se întemeieze pe textele biblice (Evanghelie și/sau Apostol) citite la Liturghia respectivă. Ea poate lua forma concretă a omiliei exegetice (explicarea verset cu verset a pericopei citite) sau a omiliei tematice, dezvoltând o temă extrasă din textul biblic citit. Dar omilia nu este o simplă explicare a unui pasaj din Scriptură ci actul sacramental al împărtășirii cuvântului Tatălui de către Fiul Său preaslăvit, Iisus Hristos, prin predicatorul Său hirotonit, adunării euharistice „*nu în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești ci în adevărarea Duhului și a puterii*” (I Corinteni 2, 4). Scopul predicii este de a împărtăși adunării Bisericii, în locul și timpul concret în care se săvârșește Sfânta Liturghie, cuvântul unic pe care Tatăl l-a vestit lumii prin Fiul Său. Predica mărturisește astfel că Cuvântul a fost auzit, primit și înțeles, esența ei constând tocmai în legătura vie cu Evanghelia care s-a citit.

Ea este așadar o continuare firească a lecturilor biblice formând împreună cu acestea momentul central al Liturghiei Cuvântului, împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul prin cuvânt. Predica face și legătura între Cuvânt și Taină, între Liturghia Cuvântului și Liturghia Euharistică, pregătind credincioșii pentru împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului.

Mutarea predicii se datorează scăderii evlaviei

În decursul timpului predica a fost mutată la priceasnă, după împărtășirea preotului, sau chiar la sfârșitul Liturghiei. Această mutare s-a făcut pe fondul scăderii evlaviei și a râvnei credincioșilor, din motive care nu numai că nu țin de logica internă a Sfintei Liturghii ci uneori

chiar o contradicție. Se încerca astfel reținerea cât mai mult la slujbă a credincioșilor, știut fiind faptul că, încă din vremea Sfântului Ioan Gură de Aur, unii dintre aceștia plecau după ascultarea predicii. Pe de altă parte se căuta a-i ajuta pe cei care ajungeau mai târziu la slujbă să nu piardă predica.

Predicarea la priceasnă contrazice logica internă a Sfintei Liturghii

Dispariția împărtășaniei generale a credincioșilor a lăsat un gol pe care predicarea la priceasnă încearcă să-l umple înlocuind cuminecarea cu Trupul și Sângele Domnului cu împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul prin predică. Dar aceasta contrazice logica desfășurării actului liturgic deoarece împărtășirea prin cuvânt este centrul Liturghiei Cuvântului, cele două modalități de împărtășire cu Hristos, prin cuvânt, respectiv cu Însuși Trupul și Sângele Său, neexcluzându-se și neînlocuindu-se ci presupunându-se reciproc, împărtășirea prin cuvânt fiind o pregătire pentru împărtășirea cu Sfintele Taine.

Chiar și atunci când credincioșii se împărtășesc cu Sfintele Taine, predicarea la priceasnă nu se justifică ca o pregătire imediată pentru cuminecare. Rânduiala Liturghiei ne arată că imediat înainte de împărtășirea credincioșilor se cântă chinonicul (imnul împărtășirii) și se rostesc rugăciuni speciale, acte menite să îi ajute pe credincioși să se adune în sine cercetându-și sufletul și pregătindu-se astfel pentru întâlnirea cu Hristos. Predicii, ca pregătire pentru împărtășire îi este rezervat un alt context, în cadrul Liturghiei Cuvântului.

În favoarea predicării la priceasnă s-a încercat să se argumenteze prin aceea că preotul care tocmai s-a împărtășit poartă plenitudinea vieții lui Hristos în el fiind un hristofor, un purtător al lui Hristos euharistic. Dar preotul este un hristofor și înainte de a se împărtăși la Liturghia respectivă pentru că el s-a împărtășit de atâtea ori până atunci. Și chiar la acea Liturghie el s-a împărtășit cu Dumnezeu Cuvântul prin lecturile biblice și, de aceea, imediat după primirea cuvântului lui Dumnezeu din Apostol și Evanghelie este momentul de a-l împărtăși adunării euharistice ca mărturisire a primirii și înțelegerii lui de către Biserică. Remarcăm de asemenea paralelismul dintre cele două părți ale Sfintei Liturghii și în această privință: preotul, după ce se împărtășește la Liturghia Cuvântului cu Dumnezeu Cuvântul prin cuvânt, îl împărtășește adunării euharistice prin predică iar, la Liturghia Euharistică, după ce se împărtășește cu Trupul și Sângele Domnului, îi împărtășește și pe credincioși cu Sfintele Taine.

Predicarea la sfârșitul Liturghiei nu mai este un act sacramental

Mutarea predicii la sfârșitul Liturghiei este privită ca un efect al scăderii calității acesteia. O predică slabă ajunge chiar să conturbe uneori desfășurarea slujbei și de aceea s-a considerat că este preferabil să fie rostită la sfârșit. Acest motiv nu justifică însă mutarea. Scoțând predica din contextul Sfintei Liturghii și așezându-o după momentul cuminecării aceasta își pierde calitatea de act sacramental, de împărtășire cu cuvântul lui Dumnezeu, devenind o simplă cuvântare. Constatarea existenței unei crize a predicii nu trebuie să ducă la eliminarea predicii din Liturghie ci la reconsiderarea actului predicatorial, la căutarea mijloacelor prin care predica poate fi cu adevărat actul sacramental al împărtășirii cuvântului Tatălui de către Fiul Său preaslăvit, Iisus Hristos, prin predicatorul Său hirotonit, adunării euharistice.

Urmările mutării predicii spre sfârșitul Liturghiei sunt negative

Potrivit cuvintelor Mântuitorului „*fiecare pom se cunoaște după roadele lui. Că nu se adună smochine din măracini și nici nu se culeg struguri din spini*” (Luca 6, 44). Dincolo de orice argument s-au remarcat urmările muțării predicii fie la priceasnă fie la sfârșitul Liturghiei: micșorarea interesului credincioșilor pentru comentarea pericopelor biblice, ignoranța în privința

Scripturii, încurajarea participării numai la o parte din slujbă, scăderea zelului pentru predică la liturghisitori, înlocuirea omiliei cu predici tematice care, în multe cazuri, nu au legătură cu citirile biblice etc. Așa dar urmări negative în ceea ce privește slujirea Liturghiei și participarea la aceasta.

Sfântul Sinod a hotărât ca predica să fie rostită imediat după citirea Sfintei Evanghelii

Având în vedere toate cele arătate mai sus, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca predica să fie rostită de preot sau diacon imediat după citirea Sfintei Evanghelii. Din păcate această hotărâre luată cu 50 de ani în urmă încă nu se aplică pretutindeni. Aplicarea ei în fiecare parohie nu ar putea fi decât benefică, redând predicii locul firesc și constituind încă un pas spre o trăire deplină a Sfintei Liturghii.